

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	3ObdoK/3/2023
Identifikačné číslo spisu:	8121200633
Dátum vydania rozhodnutia:	26.03.2024
Meno a priezvisko:	JUDr. Jaroslava Fúrová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:8121200633.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jaroslavy Fúrovej a členiek senátu JUDr. Kataríny Pramukovej a JUDr. Andrey Sedlačkovej v spore žalobcu 1/ JUDr. G. R., narodeného XX.XX.XXXX, D., T. XXX/XX a žalobkyne 2/ B. R., narodenej XX.XX.XXXX, D., T. XXX/XX, oboch zastúpených advokátom Mgr. Richardom Petrovom, Košice, Františkánska 3, IČO: 42098874, proti žalovanej obchodnej spoločnosti LEGATOs Recovery k.s., Bratislava - mestská časť Ružinov, Mierová 650/56, IČO: 47 256 184, správkyni obchodnej spoločnosti K' Food Distribution s.r.o.; skrátený názov: KFD s.r.o. v konkurze, Prešov, Svätoplukova 6, IČO: 31 717 811, za účasti intervenientky na strane žalovanej obchodnej spoločnosti Tatra banka, a.s., Bratislava 1, Hodžovo námestie 3, IČO: 00 686 930, o vylúčenie majetku zo súpisu, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 5Cbi/2/2021, o dovolaní žalobcov proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove z 19. januára 2023 č. k. 5CoKR/7/2022-238, takto

rozhodol:

Najvyšší súd uznesenie Krajského súdu v Prešove z 19. januára 2023 č. k. 5CoKR/7/2022-238 v celom rozsahu z r u š u j e a v e c v r a c i a na ďalšie konanie Krajskému súdu v Košiciach.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej len „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 3. júna 2022 č. k. 5Cbi/2/2021-174 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“) rozhodol tak, že prvým výrokom žalobu zamietol a druhým výrokom žalovanému a intervenientovi priznal nárok na náhradu trov konania, a to každému v rozsahu 100 %.

2. Žalobcovia sa v konaní domáhali, aby súd prvej inštancie rozhodol o vylúčení určitej nehnuteľnosti zo súpisu. Túto mala zapísať do súpisu žalovaná pre oddelenú podstatu obchodnej spoločnosti, ktorej správkynou je žalovaná.

3. O odvolaní žalobcov podanom proti rozsudku súdu prvej inštancie rozhodol Krajský súd v Prešove

(ďalej len „odvolací súd“) uznesením z 19. januára 2023

č. k. 5CoKR/7/2022-238 (ďalej len „napadnuté uznesenie“) tak, že prvým výrokom odvolacie konanie zastavil a druhým výrokom rozhodol, že stranám nepriznáva nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

4. V odôvodnení odvolací súd uviedol, že žalobcovia, síce zastúpení advokátom, sami napísali, podpísali a odoslali odvolanie bez toho, aby súdu preukázali splnenie podmienky podľa § 90 ods. 1 písm. a) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“). Konštatoval, že odvolacie konanie trpí vadou nedostatku procesných podmienok na strane žalobcov, ktoré bránia vecnému prejednaniu odvolania. Vychádzal z toho, že na ich odvolanie sa vzťahovala povinnosť podľa ustanovenia § 90 ods. 1 CSP, ktoré zakladá povinnú formálnu náležitosť odvolania, a to signáciu advokátom, ktorý v konaní vystupuje ako právny zástupca, a preto procesný úkon žalobcov spĺňa zákonom stanovené náležitosti (podmienky) riadneho podania, len ak je úkon učinенý (podpísaný) ich právnym zástupcom. Odvolací súd mal za to, že v prípade absencie právneho zastúpenia odvolacie konanie trpí vadou nedostatku právneho zastúpenia, v dôsledku čoho je potrebné odvolacie konanie zastaviť, a keďže sú žalobcovia zastúpení advokátom, nebolo potrebné, aby súd prvej inštancie opätovne vyzýval žalobcov na povinnosť zvoliť si v konaní advokáta.

5. Proti napadnutému uzneseniu podali žalobcovia (ďalej aj ako „dovolatelia“) v celom rozsahu a v zákonom stanovenej lehote dovolanie domáhajúc sa jeho zrušenia a vrátenia veci na opätovné prejednanie a zároveň priznania im práva na náhradu trov dovolacieho konania, namietajúc vadu podľa § 420 písm. f) CSP ako dôvod, pre ktorý považujú napadnuté uznesenie za nesprávne.

6. Poukázali na to, že zastavenie konania je objektívnou skutočnosťou, ktorou im bola spôsobená ujma a ktorú možno odstrániť len zrušením napadnutého uznesenia. Uviedli, že odvolací súd konštatuje viaceré protichodné skutočnosti, v dôsledku ktorých je napadnuté uznesenie zmätočné a nepreskúmateľné. Namietali, že obligatórna signácia advokátom nemá oporu v zákone a v prípade pochybností mal byť zvolený postup podľa § 373 ods. 1 CSP. K obligatórnej signácii advokátom dovolatelia uviedli, že CSP ju vyžaduje len v § 429 ods. 1 CSP, a preto odvolací súd pristúpil svojím konštatovaním k neoprávnenej analógii ustanovení upravujúcich procesné úkony.

7. Dovolatelia ďalej konštatovali, že žalobca 1/ spĺňa podmienky stanovené v § 90 ods. 1 písm. a) CSP, teda má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, čo mohol súd zistiť z používania titulu JUDr. ako aj z dátumu narodenia žalobcu 1/, keďže titul mu bol udelený v dobe, kedy právna úprava bola výlučne spojená s absolvovaním vysokoškolského právnického vzdelania. S poukazom na závery prijaté v uznesení Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 20. januára 2010 sp. zn. 4Cdo/16/2019 mali dovolatelia za to, že ak mal odvolací súd pochybnosti o tom, či sú splnené podmienky konania aj napriek existencii povinného zastúpenia, mal postupovať podľa § 373 ods. 1 CSP.

8. Dovolatelia poukázali tiež na doktrínu, z ktorej vyplýva, že nedostatok povinného zastúpenia je odstrániteľnou procesnou podmienkou, pričom ak sa odstráni, prihliada sa na procesné úkony urobené počas tohto nedostatku (aplikuje sa § 161 ods. 3 CSP, ako aj § 90 ods. 2 CSP). Považovali postup odvolacieho súdu, keď ich nevyzval na zvolenie si advokáta (odsek 30. odôvodnenia napadnutého uznesenia) za rozporný s ustanoveniami CSP, s ich zmyslom a účelom (implicitne vyplýva, že ide o § 161 ods. 3 CSP, § 90 ods. 2 CSP a § 371 ods. 1 CSP). Podľa ich názoru mal odvolací súd v prípade pochybností o procesnej platnosti podaného odvolania pre jeho nepodpísanie právnym zástupcom skôr, než vydal napadnuté uznesenie skontrolovať splnenie procesných podmienok a v prípade absencie vyzvať dovolateľov na doplnenie alebo opravu. Dovolatelia tvrdili, že konali vo vedomí, že sú zastúpení advokátom a navyše, že žalobca 1/ spĺňa aj výnimku z povinného zastúpenia a že v prípade pochybností ich odvolací súd vyzve na doplnenie alebo

opravu. Namietali preto, že odvolací súd zaťažil konanie vadou zmätočnosti.

9. Podľa dovolateľov povinné zastúpenie advokátom neobmedzuje procesnú spôsobilosť a zastúpená strana môže vykonať úkony aj samostatne za splnenia výnimky podľa § 90 ods. 1 CSP. Žalobca 1/ a žalovaná 2/ tvoria nerozlučné spoločenstvo, a práve prostredníctvom tohto inštitútu zastúpenie, prípadne výnimka z neho podľa § 90 ods. 1 CSP, týkajúca sa len jedného z dovolateľov, pokrýva aj procesné úkony druhého, čo vyvodili

z § 77 ods. 1 CSP. Záverom namietali, že v dôsledku nesprávneho postupu sa odvolací súd nemohol zaoberať odvolacou argumentáciou žalobcov a vyhodnotiť jej opodstatnenosť.

10. K dovolaniu sa v lehote vyjadrila žalovaná považujúc ho za nedôvodné. Podľa jej názoru odvolací súd riadne, zrozumiteľne a v súlade s právnym poriadkom zdôvodnil potrebu signácie odvolania advokátom v lehote na podanie odvolania na účely splnenia podmienky riadneho právneho zastúpenia. Z účelu a zmyslu § 90 CSP vyplýva požiadavka podpísania podania urobeného v spore s obligatórny právny zastúpením. Nejde o analógiu legis (spísanie dovolania advokátom), ale o nachádzanie obsahu právnej normy. Zámerom zákonodarcu bolo aj vylúčiť, aby strana sporu bez právnického vzdelania nemohla robiť úkony bez kvalifikovaného zastúpenia sama za seba, čo potvrdzuje aj dôvodová správa k § 86 a § 87 návrhu CSP (citovala časť). Keďže odvolanie nespĺňalo podmienky, aby mohlo byť vyhodnotené ako podanie spísané, podpísané a odoslané advokátom, ktorého si strana zvolila, nemohol naň súd prihliadať.

Jedná sa o neodstrániteľnú prekážku, preto súd mohol konanie len zastaviť.

O jej odstránenie sa nemohol súd ani len pokúsiť podľa § 160 ods. 3 CSP alebo § 373

ods. 1 CSP, keďže odvolanie bolo súdu doručené po lehote na podanie odvolania.

Pre existenciu zastúpenia advokátom nemal súd voči dovolateľom poučovaciu povinnosť ani povinnosť vyzvať na zvolenie si advokáta.

11. Vo vzťahu k vysokoškolskému právnickému vzdelaniu druhého stupňa žalobcu 1/ žalovaná uviedla, že titul „JUDr.“ automaticky neznamená, že osoba dosiahla právnické vzdelanie, ktoré spĺňa predpoklady podľa § 468 CSP. Úroveň a výška vzdelania strany nie je skutočnosťou všeobecne známou alebo ktorú by mal súd zisťovať z vlastného podnetu. Zároveň daný titul sa v zmysle § 44 ods. 2 písm. a) zákona č. 39/1980 udeľoval absolventom právnických fakúlt a Vysokej školy Zboru národnej bezpečnosti a v súčasnosti ho možno udeliť aj absolventom Akadémie PZ. Ak sa strana domáha priznania určitého procesného postavenia, resp. výnimky z povinného zastúpenia advokátom, musí rozhodne skutočnosť sama tvrdiť a následne ich aj riadne preukázať. Takáto aktivita nebola žalobcom 1/ vyvinutá v prvostupňovom a ani v odvolacom konaní.

12. K dovolaniu žalobcov sa písomne vyjadrila aj intervenientka.

Podľa nej nebolo možné akúkoľvek vadu odvolania odstrániť, keďže odvolanie

bolo doručené súdu až po uplynutí lehoty na podanie odvolania. Keďže dovolatelia boli zastúpení advokátom, odvolací súd nemal podľa § 160 ods. 1 CSP poučovaciu povinnosť. V konaniach, v ktorých zákon obligatórne vyžaduje zastúpenie strany advokátom

(aj § 90 CSP) je povinnou formálnou náležitosťou odvolania jeho signácia advokátom. Signácia je nielen reálnym prejavom právneho zastúpenia, ale aj procesnou podmienkou, s ktorou zákon spája vznik (priznanie) procesných účinkov procesným úkonom strany. O riadne podanie ide, len ak ide o úkon odvolateľa a učiný (podpísaný) jeho právnym zástupcom. Nedostatok tejto podmienky (náležitosti odvolania - jeho spísanie advokátom) možno odstrániť len v lehote na podanie odvolania, keďže ide o podmienku, ktorá

musí byť splnená už pri jeho podaní. Dovolatelia navyše do uplynutia lehoty na podanie odvolania nepreukázali, že odvolanie bolo podané osobami v zmysle § 90 CSP.

13. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala včas (§ 427 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté uznesenie vydané

(§ 424 CSP), zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia pojednávania

(§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie je prípustné, ako aj dôvodné, a preto je potrebné napadnuté

uznesenie zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 CSP a § 450 CSP).

14. Podľa § 420 písm. f) CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

15. Podľa § 431 ods. 1 a 2 CSP, dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

16. Podľa § 90 ods. 1 CSP, strana musí byť zastúpená advokátom v sporoch vyvolaných alebo súvisiacich s konkurzom, reštrukturalizáciou, verejnou preventívnou reštrukturalizáciou alebo neverejnou preventívnou reštrukturalizáciou, v sporoch z ochrany hospodárskej súťaže, v sporoch z nekalého súťažného konania, v sporoch z ohrozenia alebo porušenia práva na obchodné tajomstvo a v sporoch súvisiacich s ochranou práva duševného vlastníctva. To neplatí, ak je

- a) stranou fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa,
- b) stranou právnická osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná, má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa.

17. Podľa § 90 ods. 2 CSP, ak si strana nezvolí advokáta ani v primeranej lehote určenej súdom, na jej úkony sa neprihliada; o tom súd stranu poučí.

18. Podľa § 429 ods. 1 CSP, dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom.

19. Úspešné uplatnenie dovolania z dovolacieho dôvodu podľa § 431 CSP je nevyhnutne podmienené okrem iného záverom najvyššieho súdu o prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP. Predpokladom prípustnosti dovolania pre tzv. vady zmätočnosti podľa § 420 CSP je, že dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa konanie končí. Najvyšší súd tak musí skúmať, či napadnuté uznesenie má povahu niektorého zo zákonom predpokladaných rozhodnutí umožňujúcich mu uskutočniť ďalší prieskum dovolania spočívajúci najmä v prieskume dôvodnosti dovolania.

20. Rozsudkom súdu prvej inštancie bolo rozhodnuté vo veci samej. Napadnuté uznesenie bolo vydané na podklade odvolania podaného proti rozsudku súdu prvej inštancie v celom rozsahu. Odvolací súd však nepristúpil k meritórnemu prejednaniu veci, pričom vzhľadom na výrok napadnutého uznesenia sa konanie o veci vymedzenej žalobou končí jeho právoplatnosťou. Preto najvyšší súd dospel k záveru, že napadnuté uznesenie je v intenciách prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP rozhodnutím odvolacieho súdu, ktorým sa konanie končí.

21. Ďalšou podmienkou prípustnosti je, či v konaní došlo k niektorej z vád uvedených v § 420 CSP. Túto však možno vyvodiť len zo samotného dovolania, a to konkrétne z tzv. vady zmätočnosti ako dovolacieho dôvodu vymedzeného v dovolaní spôsobom predpokladaným v § 431 CSP.

22. Z obsahu dovolania možno vyvodiť, že priamo dovolatelia, síce zastúpení advokátom (v zmysle § 178 CSP na celé konanie“) v spore s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP, podpísali a podali odvolanie proti rozsudku súdu prvej inštancie. Odvolací súd mal za to, že v takom prípade je podľa § 90 ods. 1 CSP povinnou formálnou náležitosťou odvolania jeho podpísanie advokátom, ktorý je zástupcom strany.

Odvolací súd nevyzýval na úkony podľa § 373 ods. 1 CSP (na doplnenie chýbajúcich náležitostí

odvolania), pretože mal za to, že ak sú odvolatelia zastúpení advokátom, nie je to potrebné. Nedostatok podpisu advokáta na odvolaní považoval odvolací súd za nedostatok procesnej podmienky. Nepristúpil preto k vecnému posúdeniu odvolania, ale odvolacie konanie zastavil. Podľa dovolateľov im tento postup spôsobuje ujmu. Považujú ho za nesprávny z dôvodu,

že požiadavka na podpis odvolania v spore s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP nemá oporu v zákone a analógia s dovolaním je neprípustná. Ak mal odvolací súd pochybnosti o podanom odvolaní, mal vyzvať dovolateľov na doplnenie alebo opravu podľa § 373 ods. 1 CSP. Zároveň zastúpená strana aj pri povinnom zastúpení advokátom je oprávnená robiť úkony samostatne, ak spĺňa výnimky uvedené v § 90 ods. 1 CSP, pričom výnimku mal spĺňať žalobca 1/ a vzhľadom na nerozlučné spoločenstvo dovolateľov táto pokrýva aj úkony žalobcu 2/.

23. Z obsahu dovolania, z jeho vnútornej skladby, logiky, zvolenej argumentácie, v podaní použitých výrazových prostriedkov a z celkového zmyslu podania vyplýva, že dovolaním sa namieta nesprávne právne posúdenie procesných noriem, ktoré viedli k vydaniu napadnutého uznesenia ako procesného rozhodnutia. Takáto nesprávnosť podlieha dovolaciemu prieskumu súdneho rozhodnutia podľa § 420 písm. f) CSP (III. ÚS 225/2020).

24. Odvolací súd vzhľadom na povahu odvolania ako podania vo veci samej, ktorým sa začína konanie pred súdom aplikoval § 161 ods. 3 CSP, keď odvolacie konanie bez vecného prejednaní veci zastavil. Urobil tak na podklade tej skutočnosti, že odvolacie konanie trpí vadou nedostatku procesných podmienok, ktoré bránia vecnému prejednaniu odvolania (odsek 21. a 31. odôvodnenia napadnutého uznesenia). Váda spočíva v absencii povinnej formálnej náležitosti odvolania v sporoch podľa § 90 ods. 1 CSP, ktorou je podpis advokáta vystupujúceho ako právny zástupca dovolateľov (odsek 16., 26., 27. a 29. odôvodnenia napadnutého uznesenia).

25. Z uvedeného vyplýva, že napadnuté uznesenie záviselo od nemeritórnej právnej otázky, či v sporoch s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP musí byť odvolanie podpísané advokátom. Od posúdenia tejto kľúčovej otázky závisí ďalšia, či nedostatok podpísania odvolania advokátom je odstrániteľný ako to má na mysli § 373 ods. 1 CSP alebo § 161 ods. 3 CSP. Tento nedostatok totiž môže mať povahu buď vady odvolania podľa § 373 CSP, pri existencii ktorej je daný dôvod na odmietnutie odvolania podľa § 386 písm. d) CSP, alebo podľa § 161 ods. 1 CSP povahu nedostatku procesnej podmienky, len za splnenia ktorej môže odvolací súd konať a rozhodnúť na podklade odvolania a pri existencii ktorej je daný dôvod na zastavenie odvolacieho konania podľa § 161 ods. 2 alebo 3 CSP (či už okamžite alebo ak sa nepodarí nedostatok odstrániť).

26. Z § 90 ods. 1 CSP vyplýva jasné procesné pravidlo, ktoré má povahu procesnej podmienky na strane strany sporu podľa § 161 CSP. Ide o povinné zastúpenie strany sporu advokátom v taxatívne vymedzených sporoch. To platí, ak na strane strany sporu nie je daná výnimka z tohto pravidla podľa jednotlivých písmen § 90 ods. 1 CSP.

Zákonodarca tak predmetným pravidlom obmedzuje nositeľa základného práva na súdnu ochranu, práva zakotveného v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov (ďalej len „ústava“), v prístupe k súdu [rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) z 26. júla 2007 vo veci Walchli proti Francúzsku, sťažnosť č. 35787/03]. Nositeľ realizuje svoje právo na prístup k súdu v civilnom sporovom procese, ktorý sa riadi CSP, a teda aj pravidlom obsiahnutým v § 90 ods. 1 CSP, okrem iného aj podaním odvolania (m. m. I. ÚS 30/97). Ide o procesný úkon strany sporu, ktorý taktiež podlieha určitým obmedzeniam. Takým je v zmysle § 127 ods. 1 písm. e) CSP povinnosť opatriť podanie podpisom ako jeho formálnou obsahovou náležitosťou. Vzhľadom na to, že náležitosťou podania je v zmysle § 127 ods. 1 písm. b) CSP uvedenie toho, kto podanie robí, čím sa sleduje identifikácia osoby a zároveň zmyslom podpisu je okrem potvrdenia vôle obsiahnutej v úkone, ktorý robí určitá osoba aj autentifikácia konajúcej osoby, na účely § 127 ods. 1 písm. e) CSP ide o podpis toho, kto podanie robí. Môže tak ísť o stranu sporu alebo

aj jej zástupcu. Toto potvrdzuje doktrína a slovenská, ale aj česká rozhodovacia prax najvyšších súdnych autorít [II. ÚS 350/2021; 1Nc/33/2012; 1Ndc/6/2011; 22 Cdo 3994/2007 (NS ČR); ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. § 123 [Podanie]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 498; MOLNÁR, Peter. § 363 [Náležitosti odvolania]. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1384; PODANÝ, Jan. § 42 [Podání]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, DOLEŽÍLEK, Jiří a kol. Občanský soudní řád. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 195; DRÁPAL, Ljubomír. § 42 [Podání]. In: DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád I, II. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 266].

27. Ako vyplýva z § 90 ods. 2 CSP, ako aj z jeho systematického zaradenia do tej časti CSP, ktorá pojednáva o zastúpení a osobitne zastúpení na základe splnomocnenia, ako je aj označená (výklad z členenia právneho predpisu a argumentum a rubrica), zastúpenie advokátom sa voči súdu preukazuje splnomocnením (ISžfk/72/2017) ako jednostranným úkonom strany sporu (I. ÚS 117/2021). Povinné zastúpenie advokátom je tak zastúpením na základe splnomocnenia. Zmyslom takého zastúpenia je podľa § 92 ods. 2 a 3 CSP to, že zástupca (všeobecne) je oprávnený na určité úkony alebo na všetky úkony, ktoré môže v konaní urobiť strana (podľa rozsahu zastúpenia; advokát neobmedzene), pričom de facto robí úkony priamo zástupca, ale de iure v mene (SEDLAČKO, František. § 89. In: ŠTEVČEK, Marek, FICOVÁ, Svetlana, BARICOVÁ, Jana, MESIARKINOVÁ, Soňa, BAJÁNKOVÁ, Jana, TOMAŠOVIČ, Marek a kol. Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 328) a na účet zastúpenej strany.

28. CSP v čl. 13 upravuje tzv. princíp priamosti. Ide o jeden zo základných princípov, na ktorých spočíva CSP. Ako vyplýva z čl. 3 ods. 1 CSP, tento princíp nemá normatívnu povahu, ale slúži ako interpretačné pravidlo zákonných ustanovení. Podstatou tohto princípu je, že strany sporu konajú v styku so súdom priamo. Uvedené ustanovenie však predpokladá, že strana sporu môže konať aj sprostredkované, prostredníctvom zástupcu. Taktiež, že zákon ustanoví, kedy je zastúpenie povinné a v ktorých prípadoch je strana sporu povinná byť zastúpená advokátom. Na predmetné ustanovenie preto možno nazerať tak, že rozlišuje tri kategórie konania, a to priame konanie stranou, možnosť konania aj prostredníctvom zástupcu alebo povinné konanie len prostredníctvom zástupcu.

29. Najvyšší súd je toho názoru, že je potrebné rozlišovať medzi povinným zastúpením a spísaním podania zástupcom ako obmedzeniami nositeľa základného práva na súdnu ochranu. Vzhľadom na argumentáciu uvedenú v ďalších odsekoch odôvodnenia tohto rozhodnutia vo vzťahu k podaniam v sporoch s povinným zastúpením podľa § 90 ods. 1 CSP nejde o medzeru v práve, ktorý by bol oprávnený, resp. povinný dotvárať.

30. Podľa názoru dovolacieho nemožno podriaďť podmienku spísania podania advokátom pod podmienku povinného zastúpenia advokátom, pričom je dôležité uviesť, že žiadny právny predpis neustanovuje spísanie podania alebo výslovne podpis advokáta na podaní urobenom v spore s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP ako určité obmedzenie nositeľa základného práva na súdnu ochranu (či už ako procesnú podmienku alebo náležitosť podania). Je to tak aj v prípade iných podaní, ktorými sa iniciuje konanie s povinným zastúpením advokátom ako návrh na začatie konania (§ 41 a nasl. zákona o ústavnom súde). Popritom však sú podania, ktorými sa iniciuje konanie s povinným zastúpením advokátom, ktoré musia byť spísané advokátom. Ide o dovolanie (§ 419 a nasl. CSP), ale aj iné podania dovolateľa, žalobu urobenú v konaní pred správnym súdom (§ 61 v spojení s § 49 ods. 1 SSP), kasačnú sťažnosť (§ 438 a nasl. SSP), ale aj iné podania sťažovateľa alebo opomenutého sťažovateľa v konaní o kasačnej sťažnosti a žalobu na obnovu konania (§ 472 a nasl. SSP). Vzhľadom na to možno aj použitím argumentu e

silentio uzavrieť, že žiadne podanie v spore s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP nemusí byť spísané advokátom, pokiaľ nejde o dovolanie podľa § 419 a nasl. CSP.

31. Ak by mal zákonodarca záujem na tom, aby podania urobené v spore s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP boli spísané advokátom, výslovne by to ako v iných prípadoch upravil. Tu pre porovnanie možno poukázať aj na návrh vecného zámeru nového českého zákona (tzv. civilní řád soudní) upravujúceho civilné sporové konanie (Věcný záměr civilního řádu soudního, finální znění, 2. verze. Dostupné na:). Daný návrh upravuje v bode 96 tzv. advokátske spory ako spory s povinným zastúpením advokátom, pričom práve v takýchto sporoch výslovne ustanovuje v bode 105 písm. f) ako obsahovú náležitosť podania podpis advokáta.

32. Najvyšší súd považuje za nemenej dôležité poukázať aj na dôvodovú správu k návrhu CSP (Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona Civilný sporový poriadok, osobitná časť [online]. VI. Volebné obdobie Národnej rady Slovenskej republiky, parlamentná tlač č. 1333 z roku 2014. Dostupné na:). Z nej totiž vyplýva, že povaha a náročnosť sporov s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP vyžaduje odborné zastupovanie advokátom (prípadne ak je fyzická osoba sama právnický vzdelaná, alebo právnická osoba má zamestnanca či člena s právnickým vzdelaním, môžu využiť zastupovanie týchto osôb). V tomto prípade sa najmä ochraňuje zastupovaný subjekt, pretože voči advokátovi je možné, na rozdiel od blízkej osoby uplatniť si nároky vyplývajúce z jeho zodpovednosti. Použitím autentického výkladu možno z toho vyvodiť, že zákonodarca zakotvením podmienky povinného zastúpenia advokátom v určitých sporoch sledoval najmä zabezpečenie účinnej ochrany práv a právom chránených záujmov strán sporu, a to vzhľadom na hmotnoprávnu a procesnoprávnu náročnosť jednotlivých sporov, ktorá bola ďalej výslovne podľa zákonodarcu kritériom pre ich výber na tento účel. Zákonodarca taktiež následne uviedol, že zastúpenie advokátom bude viesť k rýchlejšiemu priebehu konania. Bez ohľadu na to, či na rýchlosť konania budeme nazerať ako na účel sledovaný zákonodarcom alebo ako na následok spojený s povinným zastupovaním advokáta, minimálne zabezpečenie účinnej ochrany bolo v záujme zákonodarcu. Takýto náhľad je zrejmý aj vo vzťahu k ostatným konaniam s povinným zastúpením strany sporu, resp. účastníka konania (napr. 6Sžk/41/2020; 8 As 4/2006 (ČR); BAJÁNKOVÁ, Jana, BARICOVÁ, Jana, GEŠKOVÁ, Katarína. § 449. In: BARICOVÁ, Jana, FEČÍK, Marián, ŠTEVČEK, Marek, FILOVÁ, Anita a kol. Správny súdny poriadok. Komentár. Bratislava: C. H. Beck, 2018, s. 1674). Pokiaľ sa povinným zastúpením strany sporu advokátom v sporoch podľa § 90 ods. 1 CSP sleduje jej ochrana, podmienka spisania podania advokátom nemá zákonný podklad, a to nielen v texte zákona, ale aj v jeho zmysle a účele. Tu najvyšší súd ešte vo vzťahu k rýchlejšiemu priebehu konania v dôsledku zakotvenia povinného zastúpenia konštatuje, že táto je bez významu, ak sa samotné súdne konanie ani nebude ohľadom merita veci konať (rozsudok ESLP z 21. februára 1975 vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 4451/70).

33. Zákon upravuje situáciu, ak strana sporu s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP urobí podanie bez zastúpenia advokátom v konaní. Súd je v takom prípade povinný stranu sporu v zmysle § 90 ods. 2 CSP v spojení s § 161 ods. 3 CSP vyzvať na odstránenie tohto nedostatku v ním určenej primeranej lehote. Ako vyplýva z § 90 ods. 2 CSP tento nedostatok strana sporu odstráni zvolením si advokáta na konanie a preukázaním tejto skutočnosti súdu. Ak tak strana urobí v lehote, na jej podanie bude súd prihliadať. Uvedené ustanovenie dopadá na dve možné situácie. Prvá, ak strana sporu urobí podanie prostredníctvom advokáta, ale nepredloží splnomocnenie a druhá, ak strana urobí podanie priamo vo svojom mene. V oboch prípadoch je daný nedostatok procesnej podmienky povinného zastúpenia advokátom vyplývajúcej z § 90 ods. 1 CSP (k prvej situácii napr. III. ÚS 269/2022, II.ÚS/350/2021, 7Cdo/216/2019, 1Asan/2/2016, 4Sži/8/2014 a 1Cdo/152/2010). Ako vyplýva z § 90 ods. 2 CSP nejde o taký nedostatok, ktorého neodstránenie by automaticky viedlo k zastaveniu konania podľa § 161 ods. 3 CSP, keďže konať a rozhodnúť súd môže, len nebude prihliadať na podanie, ktoré nie je kryté (aj dodatočne na podklade výzvy súdu) zastúpením, ibaže pôjde o podanie, na podklade ktorého sa konanie začína, vtedy nemá inú možnosť ako konanie

zastaviť [4Obo/8/2018 (R 39/2019)]. Ak by § 90 ods. 2 CSP nemal pokrývať aj v poradí druhú uvedenú situáciu, tak by bol sám o sebe nadbytočným, keďže na vyriešenie v poradí prvej uvedenej situácie by postačovalo ustanovenie § 161 ods. 3 CSP. Teda aj zo zásady vylúčenia nadbytočných ustanovení (resp. vylúčenia

tzv. redundancie) vyplýva, že podanie urobené priamo stranou v spore s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP nemusí byť spísané advokátom, aby sa na neho prihliadalo, ale musí byť urobené počas zastúpenia advokátom alebo aj predtým bez zastúpenia,

ak na podklade následnej výzvy súdu si strana sporu zvolí advokáta (in contrario § 90 ods. 2 CSP). Toto potvrdzuje aj ustálená rozhodovacia prax najvyššieho súdu. V uznesení najvyššieho súdu z 29. apríla 2019 sp. zn. 4Obo/8/2018 (R 39/2019) súd dospel okrem iného k záveru,

že sa neprihliada na úkony vykonané bez právneho zastúpenia, ak tento nedostatok nebol odstránený po výzve súdu. Dôležité je, že vychádzal zo skutkového stavu zodpovedajúceho v poradí druhej vyššie uvedenej situácii a implicitne z rozhodnutia vyplýva, že zastavenie konania by v takom prípade nebolo porušením práva na spravodlivý proces. Ďalej z uznesenia najvyššieho súdu z 15. novembra 2019 sp. zn. 4Obdo/97/2018 (R 51/2020) vyplýva,

že porušením práva na spravodlivý proces je zastavenie odvolacieho konania pre stratu (zánik) zastúpenia v priebehu konania, hoci samotné odvolanie bolo spísané zastupujúcim advokátom.

34. Z ustanovenia § 90 ods. 2 CSP, ako aj z uvedenej ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu teda vyplýva, že zákonodarcu vyžaduje len povinné zastúpenie advokátom na to, aby mohol prihliadať na úkony strany sporu, ktoré môže urobiť priamo sama.

Nevyžaduje samotné spísanie podania advokátom. Na to, aby sa prihliadalo na podania strany sporu postačuje, aby si dodatočne na podklade výzvy súdu zvolila advokáta. Ak sa prihliada na úkon urobený priamo stranou bez zastúpenia za podmienky dodatočného zvolenia

si advokáta a rovnako na úkon urobený priamo stranou so zastúpením, ktoré následne zaniklo, bolo by v rozpore so zmyslom § 90 ods. 1 a 2 CSP, aby sa neprihliadalo na podanie urobené priamo stranou, ak zastúpenie advokátom v danom okamihu trvá.

35. Najvyšší súd tak dospel k záveru, podporený jednotlivými vyššie uvedenými závermi, ktoré sú výsledkom použitia rôznych výkladových metód, že v sporoch s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP nemusí byť podanie spísané advokátom.

Strane sporu sa tak neodníma procesné právo konať v styku so súdom osobne, a teda robiť v konaní procesné úkony priamo, nesprostredkovane, a to ak je v čase robenia procesného úkonu zastúpená advokátom alebo si ho dodatočne zvolí na podklade výzvy súdu podľa § 90 ods. 2 CSP. Tento záver poskytuje vyššiu mieru ochrany základného práva strany sporu

na súdnu ochranu zakotveného v čl. 46 ods. 1 ústavy, a to všeobecne vo vzťahu akejkoľvek strany sporu, nielen vo vzťahu k dovolateľom. Preto ak požiadavka spísania podania advokátom v sporoch s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP nemá zákonný podklad nemožno ňou ústavne konformným spôsobom obmedziť základné právo na súdnu ochranu [II. ÚS 135/04 (87/2004), IV. ÚS 1/02 (85/2002), 9Cdo/138/2021, 9Cdo/7/2021],

ako to vyplýva z čl. 13 ods. 2 ústavy, resp. § 152 ods. 4 ústavy.

36. V sporoch s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP

je tak rozumný dôvod pre absenciu podmienky spísania podania advokátom. Tento vychádza zo základného práva na súdnu ochranu. Súd tak nie je oprávnený a súčasne povinný dotvárať právo o ďalšie zákonom nepredpokladané pravidlo, ktorým by obmedzil prístup strany sporu k súdu. Dotváranie práva sa robí prostredníctvom výkladových metód, preto sa má za to,

že ide výklad práva v širšom ponímaní. Preto keby v tomto prípade bola daná medzera v práve, prichádzali by do úvahy dva konkurujúce výklady súvisiacich právnych noriem. Súd však musí uprednostniť ten, v zmysle ktorého sa nevyžaduje spísanie podania advokátom v sporoch s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP, keďže zabezpečuje plnohodnotnú realizáciu práva na súdnu ochranu v porovnaní s tým, ktorý by zakladal takéto obmedzenie

[III. ÚS 273/2023, II. ÚS 45/2021, IV. ÚS 422/2018, II. ÚS 675/2016, III. ÚS 259/2010 (42/2010), II. ÚS 148/06 (10/2007)].

37. Najvyšší soud neopomíná, že jeho meritorný prieskum sa má týkať primárne posúdenia povinnosti spisania odvolania advokátom v spore s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP. Ak vzhľadom na vyššie uvedenú argumentáciu

sa nevyžaduje spísanie podania advokátom v sporoch s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP, o to viac platí záver, že sa nevyžaduje podpísanie podania advokátom. Ide tak o použitie argumentu a fortiori. Zároveň len najvyšší súd dopĺňa, že zo žiadneho ustanovenia právneho predpisu nevyplýva, aby podania v sporoch s povinným zastúpením advokátom podpisoval obligatórne advokát, a to bez ohľadu na to, či ich urobil on alebo priamo strana sporu.

38. Z ustálenej rozhodovacej praxe najvyšších súdnych autorít vyplýva,

že podmienkou podania dovolania podľa § 429 ods. 1 CSP je nielen povinnosť zastúpenia advokátom, ale aj spísanie a podpísanie dovolania advokátom (1Cdo/97/2022, 1Obdo/7/2020, 1Obdo/45/2019; v daných veciach bolo dovolanie urobené v elektronickej podobe, ale právny názor bol vymedzený všeobecne, v žiadnej súvislosti s podobou dovolania). Toto platí

tak ako pre dovolanie urobené v elektronickej podobe [III. ÚS 243/2021, I. ÚS 484/2019, 4Cdo/238/2021, 1Obdo/22/2020, 3Obdo/96/2019 (R 49/2020); hoci v daných veciach bolo urobené dovolanie v elektronickej podobe a právny názor bol vymedzený v súvislosti s podobou dovolania, možno z nich vyvodiť, že podmienku podľa druhej vety § 429 ods. 1 CSP chápú ako podmienku spisania a súčasne podpisania dovolania advokátom],

ako aj pre dovolanie urobené v listinnej podobe [3Obdo/42/2017 (R 78/2018)].

Pri elektronickej podobe to môže súvisieť práve s potrebou autorizácie podania vo veci samej podľa § 125 ods. 2 CSP, ktorou sa sleduje to, čo je aj zmyslom podpisu ako takého, teda potvrdenie vôle obsiahnutej v úkone, ktorý robí určitá osoba (odsek 26. odôvodnenia tohto rozhodnutia) ako to vyplýva z § 3 písm. o) zákona o e-Governmente v znení neskorších predpisov. Najvyšší súd si je vedomí rozhodnutia ústavného súdu (III. ÚS 269/2022), v ktorom dospel k záveru, že dovolanie môže byť podpísané aj advokátskym koncipientom.

Ústavný súd sa však pri svojom ďalšom rozhodovaní necítil byť viazaný daným rozhodnutím a nasledoval svoju ustálenú prax (II. ÚS 430/2023). No dané rozhodnutie na účely druhej vety § 429 ods. 1 CSP vychádzalo stále z povinnosti podpisania dovolania advokátom, ktorá však môže byť splnená nielen podpisom advokáta, ale aj podpisom advokátskeho koncipienta s prístupom do elektronickej schránky advokáta. Zároveň v ňom ústavný súd výslovne uviedol, že pojem spísanie dovolania je pomerne nejasný. Z účelu, ktorým uvedené ustanovenie sleduje, možno dôvodiť, že pod tento pojem spadá jednak napísanie dovolania, jeho podpísanie,

ako aj podanie. V tomto je tak rozhodovacia prax jednotná. Vyplýva z nej tak,

že ak podmienkou meritorného dovolacieho prieskumu je spísanie dovolania advokátom, spísanie zahŕňa aj podpis advokáta (v prípade rozhodnutia vo veci III. ÚS 269/2022 advokáta alebo advokátskeho koncipienta). Najvyšší súd tak uzatvára, že ak sa nevyžaduje spísanie podania advokátom v sporoch s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 CSP, nevyžaduje sa ani podpísanie podania advokátom, keďže podmienka povinného zastúpenia advokátom v sebe nezahŕňa podmienku spisania podania advokátom. Procesné úkony, ktoré uskutočnila strana, zastúpená advokátom, majú riadne právne účinky a považujú sa za úkony v zastúpení. Súd na tieto úkony prihliada (§ 90 ods. 2 CSP a contrario).

39. Najvyšší súd teda uzatvára posudzovanie procesnej právnej otázky tak,

že v sporoch s povinným zastúpením advokátom podľa § 90 ods. 1 nemusí byť odvolanie podpísané advokátom. Dopĺňa len, že to platí aj vtedy, ak už je strana sporu zastúpená advokátom. Preto ak odvolací súd v tomto spore s povinným zastúpením advokátom nepristúpil k vecnému prejednaniu veci v odvolacom konaní a zastavil ho z dôvodu absencie podpisu advokáta na odvolaní dovolateľov, zažal konanie vadou zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP, keďže v dôsledku svojho nesprávneho procesného postupu v podobe zastavenia odvolacieho konania, ktorý má svoj základ v nesprávnom právnom posúdení procesných noriem týkajúcich náležitostí odvolania v takom druhu sporu, procesných podmienok a v konečnom dôsledku dôvodov pre zastavenie konania, bez splnenia zákonných podmienok na zastavenie konania, znemožnil dovolateľom, aby uskutočňovali im patriace

procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu ich práva na spravodlivý proces (m. m. IV. ÚS 536/2018

a rozsudok ESLP z 21. februára 1975 vo veci Golder proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 4451/70). Dovolanie je tak v zmysle § 420 písm. f) CSP prípustné a § 431 CSP dôvodné.

40. Najvyšší súd má za to, že vzhľadom na spôsob rozhodnutia a argumentáciu uvedenú v odôvodnení tohto rozhodnutia poskytol odpovede na všetky tvrdenia strán sporu a intervenientky, ktoré mali pre dovolacie konanie podstatný význam. Preto sa k nim nebude osobitným spôsobom vyjadrovať.

41. V záujme nepodliehania zovšeobecneným záverom však najvyšší súd zároveň poukazuje na potrebu rozlišovania medzi podaniami vo veci samej urobenými v listinnej podobe a podaniami vo veci samej urobenými v elektronickej podobe. CSP totiž ustanovuje rozličný spôsob odstraňovania väd podania v spojitosti s účinkami vyplývajúcimi z urobeného podania. Výsporiadanie sa s príslušnou právnou úpravou však nie je predmetom tohto prípadu, preto ďalej zostáva najvyšší súd zdržanlivý.

42. Keďže k predmetnej vade zmätočnosti došlo v odvolacom konaní, pričom nedošlo k vecnému prejednaní veci v odvolacom konaní, ktoré CSP pre tento prípad upravuje, najvyšší súd pristúpil k zrušeniu napadnutého uznesenia podľa § 449 ods. 1 CSP, a to v celom rozsahu, teda vo výroku o zastavení konania, ako aj vo výroku o nároku na náhradu trov konania ako závislému výroku a zároveň k vráteniu veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie podľa § 450 CSP. Po zmenách organizácie súdnictva účinných od 1. júna 2023 však najvyšší súd vec po zrušení nevrátil na ďalšie konanie Krajskému súdu v Prešove, ale Krajskému súdu v Košiciach ako súdu funkčne príslušnému podľa § 196a ods. 3 písm. c) v spojení s § 196a ods. 6 a § 196a ods. 1 písm. b) zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

43. V zmysle § 453 ods. 3 CSP rozhodne o trovách pôvodného konania a aj o trovách dovolacieho konania odvolací súd. V ďalšom konaní sú v zmysle § 455 CSP súd prvej inštancie a odvolací súd viazaní právnym názorom najvyššieho súdu vysloveným v tomto rozhodnutí.

44. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.